

Polský jazyk a literatura

Zpracoval: Mgr. et Mgr. Michal Przybylski. Verze je platná od 1. 3. 2021.

A. Státní závěrečná bakalářská zkouška

I. Jazykovědná polonistika

Písemná zkouška

Písemný test ověřující úroveň jazykové kompetence a znalost normativní gramatiky současné polštiny. Test je složen z překladových, gramatických a lexikálních cvičení, v nichž posluchač tvoří požadovanou jazykovou formu či strukturu. Součástí testu je také krátké ověření lingvistické terminologie a tvorba vlastního krátkého textu (cca 300 slov) dle zadaných parametrů. U textu se hodnotí gramatická správnost, věcná správnost, formulační schopnosti a styl. Vyžadována je **min. 60% úspěšnost. Časový limit: 120 minut.**

Ústní zkouška

Písemný podklad

Písemným podkladem se rozumí test, který posluchač absolvoval v rámci písemné části SBZk. Součástí ústní části je diskuse o celkové úrovni testu i jeho jednotlivých součástech. Na základě předchozí přípravy musí být posluchač schopen nejen opravit chyby, kterých se v testu dopustil, ale také vysvětlit jejich příčiny.

Zeměření zkoušky a tematické okruhy

1. **Lingvistika.** Synchronní popis jazyka: posluchač prokáže orientaci v normativní gramatice současné polštiny (fonetika a fonologie, morfologie, lexikologie, syntax) a schopnost ilustrovat jednotlivé jazykové jevy na konkrétních příkladech. Předpokládá se také znalost lingvistické terminologie a základní orientace v obecně teoretických otázkách jazykovědy (v rozsahu předmětu Úvod do studia jazykovědy). Tato část zkoušky bude zaměřena na následující tematické okruhy (viz také anotace, osnovy a seznamy studijní literatury k jednotlivým předmětům v ISu):

a) fonetyka i fonologia współczesnej polszczyzny

- ogólna charakterystyka dyscyplin, podstawowa terminologia
- jednostki fonetyczne
- metody badań fonetycznych, zastosowania fonetyki
- transkrypcja fonetyczna

- narządy mowy i narząd słuchu
- akustyczne i artykulacyjne właściwości polskich głosek
- problematyka zależności między pisownią a wymową
- upodobnienia
- prozodia (akcent, intonacja)
- jednostki fonologiczne
- cecha dystyngtywna
- opozycje fonologiczne
- warianty fonemów

b) morfologia i morfonologia współczesnej polszczyzny

- ogólna charakterystyka dyscyplin, podstawowa terminologia
- leksem, wyraz tekstowy, wyraz gramatyczny, synonimia i homonimia wyrazów gramatycznych, klasa funkcjonalna wyrazów gramatycznych
- klasyfikacja leksemów (T. Milewski, R. Laskowski, Z. Saloni)
- morfem – morf – allomorf
- typologia morfemów (typy strukturalne, klasyfikacja dystybutyjna i funkcjonalna)
- fleksja a derywacja słowotwórcza – przypadki graniczne
- pojęcie opozycji morfologicznej
- pojęcie kategorii morfologicznej, typy kat. morfologicznych
- kategorie nominalne (rodzaj, liczba, przypadek)
- kategorie werbalne (czas, osoba, aspekt, tryb, strona i diateza)
- paradygmatyka (formy fleksyjne rzeczowników, przymiotników, zaimków, liczebników i czasowników)

c) leksykologia i semantyka

- ogólna charakterystyka dyscypliny, podstawowa terminologia
- pojęcie jednostki leksykalnej
- problematyka znaczenia językowego
- główne koncepcje znaczenia językowego
- referencja i denotacja
- nazwy własne i pospolite
- pole semantyczne
- monosemia, polisemia, homonimia
- synonimia, antonimia, hiponimia, hiperonimia, kohiponimia
- rodzaje zmian znaczeniowych
- pojęcie związku frazeologicznego, łączliwość wyrazów
- klasyfikacja związków frazeologicznych
- zróżnicowanie słownictwa ogólnopolskiego (regionalne, środowiskowo-zawodowe, ekspresywno-emocjonalne)
- tendencje rozwojowe w zasobie leksykalnym
- archaizmy, neologizmy, zapożyczenia
- etymologia

- leksykografia (słownik, hasło słownikowe, typy słowników, najważniejsze słowniki języka polskiego)

d) składnia współczesnej polszczyzny

- ogólna charakterystyka dyscypliny, podstawowa terminologia
- klasyfikacja wypowiedzeń
- predykcja
- grupa składniowa, składnik
- związki strukturalne i linearne w wypowiedzeniu
- problematyka referencji
- problematyka modalności
- konotacja składniowa, walencja, schemat składniowy
- struktury bezmianownikowe
- akomodacja składniowa
- parataksa, klasyfikacja struktur parataktycznych
- hipotaksa, klasyfikacja struktur hipotaktycznych (Z. Klemensiewicz, Z. Polański)
- struktury niezdaniove
- tendencje rozwojowe w zakresie składni współczesnej polszczyzny

2. **Praktický jazyk.** Ověření komunikační kompetence zkoušeného. Tato část zkoušky se skládá z krátké monologické výpovědi na zadané téma a následného krátkého rozhovoru se zkoušejícími. Hodnotí se tyto aspekty ústního projevu: základní komunikační dovednosti (porozumění, schopnost verbalizace tématu, schopnost vést dialog, plynulost projevu), gramatická správnost, slovní zásoba, styl, výslovnost a intonace. Požadovaná úroveň: B2–C1.

II. Literárněvědná a areálová polonistika

Písemná zkouška

Všichni studenti obdrží u zkoušky jednotné zadání – široce koncipovanou otázku z dějin polské literatury (např. charakteristika vybraného období polských literárních dějin, výrazné téma příznačné pro polskou literaturu), na kterou písemně odpoví formou souvislého textu nebo strukturované bodové osnovy (v polském, českém nebo slovenském jazyce). Hodnotí se celkový rozsah, správnost, úplnost a rozmanitost uvedených informací. Požadován je zisk **více než 50 % z možných bodů**. **Časový limit: 90 minut**.

Ústní zkouška

Student musí disponovat základním přehledem o dějinách a vývoji polského státu, národa a polské kultury – prokáže, že zná důležité osobnosti a události z polských politických a kulturních dějin. Vyžadována je rovněž rámcová znalost polských zeměpisných, ekonomických a společenských reálií, včetně základní orientace v mapě Polska. Dále

student prokáže znalost dějin polské literatury do roku 1956, související literárněvědné terminologie a také základní sekundární literatury a překladů významných polských literárních děl do češtiny, resp. svého mateřského jazyka.

Student si u ústní zkoušky vylosuje jedno téma z literárněvědné a jedno z areálové polonistiky, případně zodpoví doplňující otázky komise. U zkoušky také předloží seznam přečtených literárních děl (s plnými bibliografickými údaji), který bude čítat min. 30 položek z polské literatury do roku 1956.

Seznam tematických okruhů z dějin polské literatury do roku 1956

1. Polská středověká literatura: obecná charakteristika epochy, středověké liturgické texty a hagiografická tvorba.
2. Polská středověká literatura: historiografie a počátky polsky psané světské poezie.
3. Polská renesanční literatura: obecná charakteristika období renesance a humanismu a renesanční ideál poctivého člověka v literárních dílech období.
4. Polská renesanční literatura: dílo Jana Kochanowského a jeho přínos pro vývoj polské literatury.
5. Polská barokní literatura: základní charakteristika období a hlavní proudy v polské barokní poezii.
6. Polská barokní literatura: projevy sarmatismu, barokní memoaristika a plebejská tvorba (problematika tzv. sowizdrzałské literatury).
7. Polská literatura v období osvícenství: obecná charakteristika období, vznik osvícenských kulturních institucí, nejvýraznější autoři stanislavovského klasicismu, polského rokoka a sentimentalismu, rozvoj divadla a dramatu.
8. Polský literární romantismus: obecná charakteristika období, význam a specifické rysy polského romantismu.
9. Polský literární romantismus: vývoj romantické poezie s důrazem na tvorbu A. Mickiewicze, J. Słowackého a C. K. Norwida.
10. Polský literární romantismus: drama a divadlo na příkladech vybraných autorů a děl (zejména A. Mickiewicz, J. Słowacki, Z. Krasiński a A. Fredro).
11. Polský literární romantismus: boj za svobodu v poezii a dramatech ústředních polských romantických autorů.
12. Polská literatura období pozitivismu: obecná charakteristika období, pozice jednotlivých literárních druhů a žánrů a typická tematika.

13. Polský román v období pozitivismu: přístupy, témata, hlavní tvůrci. Projevy naturalismu v polské literatuře konce 19. století (v próze a dramatu).
14. Młoda Polska: obecná charakteristika období, reprezentativní autoři, poetika a tematika mladopolské poezie.
15. Mladopolská próza a drama: reprezentativní autoři, poetika, tematika.
16. Polská meziválečná poezie: hlavní literární směry a skupiny, jejich nejvýraznější představitelé.
17. Typologie polské meziválečné prózy: např. próza politická, válečná a legionářská, psychologická, společenská, fantastická, autentická, groteskní a avantgardní (charakterističtí autoři a vybraná reprezentativní díla).
18. Meziválečná avantgardní próza a drama na příkladu tvorby Bruna Schulze, Witolda Gombrowicze a Stanisława Ignacyho Witkiewicze-Witkacyho.
19. Polská literatura za druhé světové války: obecná charakteristika období, tvorba nejvýraznějších představitelů tzv. generace Kolumbů.
20. Polská literatura v poválečném desetiletí 1945–1955: odraz válečných prožitků v poezii a próze, poetika socialistického realismu, období tzv. tání.

Seznam tematických okruhů z areálové polonistiky

Předpokládají se jen základní rámcové znalosti daných historických událostí a reálií či literárních období. Student si vylosuje jednu sestavu otázek, která obsahuje dvě podotázky z oddílu A a jednu z oddílu B.

Oddíl A (Dějiny Polska)

1. Středověké Polsko v 10.–15. století: christianizace Polska a počátky polské státnosti, období územní roztržstěnosti a opětovné sjednocení za vlády posledních Piastovců, královna Jadwiga a nástup Jagellonců na trůn, vznik polsko-litevské personální unie, spory a konflikty s řádem německých rytířů.
2. Polsko v 16. století: tzv. zlatý věk za vlády Zikmunda I. a Zikmunda Augusta, vznik lublinské unie. Rzeczpospolita Obojga Narodów: politický systém polsko-litevské republiky, její multietnický a multikonfesní charakter.
3. Polsko v 17. století: vasovská dynastie na polském trůnu, válečné konflikty polského státu se sousedy.

4. Polsko v 18. století: období saské dynastie na polském trůně, krize polského státu vedoucí k jeho zániku (trojí dělení Polska). Vznik důležitých osvícenských kulturních institucí.
5. Polsko v první polovině 19. století: Poláci v napoleonském období, plány na obnovení Polska (doma i v zahraničí), polská povstání v 19. století.
6. Polsko v letech 1864–1918: situace a vývoj v jednotlivých záborech po lednovém povstání, Poláci za 1. světové války
7. Meziválečné Polsko: obnovení polské státnosti v roce 1918 a boj o hranice státu, česko-polské spory o Těšínsko v meziválečném období, tzv. sanační režim.
8. Druhá světová válka v Polsku: průběh a důsledky s důrazem na Varšavské povstání a polský domácí odboj.
9. Polsko v letech 1945–1956: politický a společenský vývoj pod diktátem Sovětského svazu, komunistická totalita a vznik PRL.
10. Polsko v letech 1956–1970: Polsko v gomułkowském období, krizové události let 1956, 1968 a 1970.
11. Polsko v 70. letech: Polsko v éře Edwarda Gierka a krizové události let 1976 a 1980–1981, volba Karola Wojtyły papežem.
12. Polsko v 80. letech: lidové Polsko od vzniku Solidarity, vyhlášení "stanu wojennego" (1981) až k prvním svobodným volbám (1990), pád komunismu v Polsku ve srovnání s ostatními státy východního bloku.
13. Polsko po roce 1989: cesta k začlenění do euroatlantických struktur, současná politická scéna (politické strany, hlavní osobnosti, nejvyšší představitelé státu).

Oddíl B (Reálie Polska)

14. Hlavní historické regiony Polska, jejich centra a lokalizace na mapě.
15. Základní fyzickogeografická a socioekonomická charakteristika současného Polska (přírodní podmínky, obyvatelstvo, ekonomika).
16. Základní přehled o současném politickém systému Polska a státních symbolech.
17. Aktuální územněsprávní členění Polska.
18. Hlavní turistické atraktivity Polska: památky zapsané na Seznamu světového dědictví UNESCO.

B. Obhajoba bakalářské diplomové práce

Diplomant se seznámí s posudky, které na jeho diplomovou bakalářskou práci vypracovali

- a) školitel,
- b) oponent

a připraví si:

1. stručnou prezentaci o tématu, cíli, metodách a výsledcích své práce (ideálně v podobě ppt prezentace, délka vystoupení bude max. 5 minut);
2. obhajobu práce na základě připomínek a otázek obsažených v posudcích (je proto vhodné si je oba přinést s sebou);
3. reakce na možné dotazy vzešlé z diskuse se členy komise.